Published and distributed under permit (No. 701), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXX. Число 202. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 31. серпня, 1922.

VOL. XXX. No. 202. Jersey City, N. J., Thursday, August 31, 1922. THREE CENTS

У ВАШИНҐТОНІ ЗАПОВІДАЮТЬ, ЩО ПРИЙДЕ НЕБАРОМ ДО ПОКІНЧЕННЯ СТРАЙКУ В КОПАЛЬНЯХ ТВЕРДОГО УГЛЯ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 29. серпня. — Нині вечером зібрались тут представники антрацитових копалень і майнерів на нараду у справі остаточного покінчення страйку в копальнях твердого угля.

Заповідають, що ся конференція вже остаточно увінчаєть-ся успіхом.

Нараду скликано за почином сенатора Пеппера. Він предкладає, аби обі сторони згодились на задержанне давніх платень майнерів сперед 1. цвітня с. р., з тим, що справа платень не має бути піддана мировому судови, бо, на його думку, і так сею справою має занятись Федеральна Комісія.

Сенатор Пеппер предложив свій плян на конференції з представниками копалень, С. Д. Ворринером і В. Дж. Ричардсом, та представниками майнерів, Джаном Л. Луисом і Филипом Морреєм.

Сенатор заявив їм, що комісія, яку пропонують сенатори Винслов і Бора буде радити над справою платень майнерів, отже обом сторонам тепер нема рації над сею справою сперечатись, але красше прийти до згоди і відновити роботу.

Відтак він оставив обі сторони, аби самі радили.

Покищо не звісно, до чого дійшла ся конференція, але кажуть, що ріжниці вже є дуже малі, і є повна надія, що вже сим разом прийде до порозуміння і до остаточного закінчення страйку в копальнях твердого угля.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ НЕ ПОКИДАЄ ЩЕ ГАДКИ ПРО ДЕРЖАВНУ КОНТРОЛЮ НАД КОПАЛЬНЯМИ УГЛЯ І ЗЕЛІЗНИЦЯМИ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 29. серпня. — Президент Гардинґ дуже занепокоєний страйковою ситуацією в краю, особливо з уваги, що вона щораз то стає грізнійшою.

Він в останньому часі отягався від плянів про обняттє в руки правительства копалень угля і нечинних зелізниць, але теперішня критична хвиля спонукала його до застанови і нового провірення справи, чи не слід би перед відложеннєм сесії Конґресу таки ухвалити повновласть для президента Злучених Держав, яка уповажнила би його взяти під державний заряд і контролю нечинні копальні угля і зелізниці.

СТРАЙКАРІ НИЩАТЬ ЗЕЛІЗНИЧІ ВОЗИ, НАЛАДОВАНІ УГЛЕМ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 29. серпня. — Американські власти одержали відомости з північно-західних стейтів, що там протягом 36 годин знищено 5,000 зелізничих возів, наладованих углем.

Сі вози настільки знищені, що їх далі годі везти і уголь треба пересипати на другі вози.

Зелізничі компанії мусять се зробити з уваги, що північно-західні стейти не мають вже цілком угля і тамошнім фабрикам грозить замкнення.

Се ушкодженнє є в користь углевих робітників, а рівночасно і зелізничих шапменів, що мають направляти вози.

Американські власти роблять заходи, щоб не допустити до дальшого саботажу.

ВЛАСНИКИ ТЕАТРІВ В НЮ ЙОРКУ МУСІТИ-МУТЬ ЗАМКНУТИ ТЕАТРИ ІЗЗА НЕДОСТАЧІ УГЛЯ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 29. серпня. — Власники нюйорських театрів заявляють, що вони не мають місця на складівні угля і длятого не мають значнійших засобів для опалювання театрів сеї осени. Коли вже позимніє, кажуть, мусіти-муть позамикати всі театри.

Се не Росія, кажуть вони, аби люди сиділи в кожухах в театрах. В Ню Йорку вони мусять мати опалені галі, а як будуть зимні, то треба буде їх замкнути.

Лі Шуберт заявив, що ізза недостачі угля 50 театрів компанії Шуберта в Ню Йорку було би замкнених сеї осени.

ГУВЕР НЕ БЕРЕТЬСЯ ПОСЕРЕДНИЧИТИ У ФРАНЦУСЬКО-НІМЕЦЬКОГО СПОРІ ЗА „ВІДШКОДОВАННЄ"

ВАШИНҐТОН, Д. К., 29. серпня. — Недавно був бувший демократичний кандидат на президента, Джеймс М. Какс, в гостині у британського премієра Лойда Джорджа, з котрим розмовляв про економічні і політичні відносини в Европі та про відношенне Америки до европейських справ.

Говорячи про трудности у справі вирішення французько-німецького спору з приводу „военного відшкодовання" Німеччини, Какс заявив, що на його думку помогло би в сій справі американське посередництво і запропонував, щоби запросити на посередника Герберта С. Гувера, котрий, як він казав, має довіре в Америці і в Европі.

Са гадка Какса не подобалась у Вашинґтоні з уваги, що теперішне американське правительство держиться здалека від европейських справ.

Сумніваються, аби президент Гардинґ приняв таку пропозицію.

Самий же міністер Гувер заявив, що нема надії на се, аби він брався посередничити у вирішенню трудностий між аліянтами і Німеччиною.

ЯКОГО ВІКУ ДОЖИВАЮТЬ ЛЮДЕ В АМЕРИЦІ.

Пятьдесять-пять літ і не цілих три місяці есть пересічне життє білого чоловіка в Америці. Очивидно чимало людей живе довше і чимало вмирає за молоду, буває що таки зараз в колисці; але на загал кождий мущина може мати надію, що доживе до 55 літ і 3 місяців. Жінки на загал живуть довше; коли в кого прийде на світ дівчина, то можна сподіватись, що вона переживе 57 літ і 5 місяців.

Коли відрізнити населеннє великих городів з одного боку, а мало-містечкову і фармерску людність з другого, то покажеться, що життє в великім місті вкорочує людям віку. Пересічний мешканець великого американського міста вмирає в 52 році життя, жінка в 55, тоді як на фармах і в малих містечках люде переживають пересічну міру життя і дочікуються глибокої старости.

Найдовше живуть люде в стейтах Кензас, Висконсин і Мінесота; 59 літ і 8 місяців для мущини і 60 літ і 10 місяців для женщини є пересічна гранична границя життя в довговічнім Кензас. Найскорше вмирають в Ню Джерзи, Пенсилвені і передівсім в стейті Ню Йорк; в нюйорськім стейті мущина доживає пересічно лише до 52 і 9 місяців, жінка до 55 літ і 8 місяців. Хто, значить, родився і живе в Кензас, той має „ченс" прожити цілих сім літ довше як той, хто родився і живе в Ню Йорку.

Саме місто Ню Йорк поміж великими містами ще не найгірше; нюйорські „життеві таблиці" майже дорівнюють пересічній великоміській мірі. Ліпші за його Ст. Луіс, Клівленд, Щікаґо і Філадельфія, але гірший Бостон, ще гірше Бофало, а найгірший Пітсбурґ; 47 літ і 2 місяці для чоловіка і 50 літ і 5 місяців для жінки є пересічна границя життя в Пітсбурґу.

Ті всі обчислення відносяться лище до білих мешканців Америки; чорні так довго не живуть. Американські ніґри доживають на загал лише 46 року життя, а в великих містах лише до 38 літ, значить живуть взагалі девять літ, а по великих містах тринайцять літ коротше як білошкірі люде.

НАФТОВА СПРАВА — СВІТОВА СПРАВА

Під сим заголовком появилася у віденській ґазеті „Нає Фрає Прессе" з 8 серпня статя Дра Бруна Зінгермана в якій сказано про Східну Галичину між иншим таке: „Щоб забезпечити собі експльоатацію галицько продукції, Франція саботувала змагання Українців до Східної Галичини як їх вітчини й побивалася за довголітною окупацією сеї области Польщею".

СЕЛЯНИ БЕРУТЬ ДІТИ З МІСТА ДО СЕБЕ НА ВАКАЦІЇ.

З Підберізців повіт Львів, пишуть до львівського „Гром. Вістника:

Вже вдруге за час великої війни громадяни Підберезець гостять у себе т. зв. вакаційну оселю. Тепер перебуває тут 20 дівчаток з львівських українських шкіл. Є вони на харчах у громадян, а сплять в шкільних клясах. Патріотичні громадяни не лише дбають о обильний і здоровий харч для дітвори, але ще й часто забавки купують. Тож вдячна дітвора уладила для них на пращаннє в неділю, дня 6. серпня с. р. виставу „Червона шапочка". Треба було видіти сцені сі гарні діточі опалені лиця в ролі русалок. Після вистави одна з дівчаток в гарній промові подякувала громадянам за їх надзвичайну гостинність, а також і місцевим паням, які обняли нагляд і провід оселі. На особлившу подяку заслужила панна Юлія Шубертівна, місцева учителька, яка стала справдішньой мамою дітвори.

Коли перед феріями виділ Оселі розписував листи до ріжних громад і людий, чи не схотіли-б умістити у себе на місяць оселі, то ніхто не відгукнувся. Одна лиш громада Підберізці зголосилась, хоч перед двома роками гостила вже у себе оселю. Тож честь такій патріотичній громаді! В суботу дня 12. серпня виїхала оселя до Львова.

НІМЕЦЬКА САНІТАРНА МІСІЯ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Берлінські часописи пишуть, що в дорозі з Берліна до Одеси прибула до Харкова німецька санітарна місія.

„УКРАЇНА І РОСІЯ".

Видавництво „Ратай", тов. в обм. пор. в Берліні, розписало за підписом О. Скоропис Йолтуховського і С. Томашівського конкурс на написання розвідки на тему „Україна і Росія". Має це бути короткий, ядерний наскрізь обективний і критичний огляд т. зв. українського питання відносно Росії та його історичних, етнольоґічних, культурних і політичних основ, з особливою увагою на ті поважніщі закиди, які протягом останніх 8 літ появилися з обох боків, українського і російського; одначе всякі проєкти практичної розвязки проблему мають бути занехані. Розвідка, не менша від трьох, та не більша від пятьох аркушів друку (1 арк. 25.000 букв), написана на машині, означена замість імени автора оріґінальним девізом, має бути доставлена видавництву не пізніще 15. н. ст. грудня 1922. Премія 30.000 (трийцять тисяч) німецьких марок, по сталому курсі 600 (шістьсот) н. марок за 1 долар, буде виплачена авторови тієї праці, яку окреме жюрі, зложене зпоміж найвизначнійших наших письменників (їхні імена будуть оголошені в середині грудня ц. р.), признає вповні відповідною; колиб такої праці не було, жюрі матиме право запропонувати поділ премії на 20 і 10 тисяч нім. мар. та признати їх авторам розмірно найкращих праць. Премійована праця переходить на власність видавництва. Вислід конкурсу буде поданий до загальної відомости у „Громадськім Вістнику" в перших днях січня 1923 р. По близчі інформації щодо умов конкурсу звертатися до видавництва („Rataj", Verlagsgesellscheft m. b. H. Berlin SO, 36).

МАДЯРСЬКА ПРЕСА В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

Як зле поводиться Мадярам в чеській републиці які кривди їм роблять і як оправдані їх крики і то аж в Союзі Народів що страшні — мовляв — утиски над мадярською меншістю — хай посвідчить число їхньої преси. Отже мають вони в цілій републиці всіх ґазет 67, з тих лиш 8 виходило перед переворотом, а 59 повстало аж по перевороті. Урядово стверджено, що 30 з них удержувало будапештське мадярське правительство й вона добре уїдали на Чехів. І 7 чеське правительство за проти державну аґітацію закрило (між ними й ужгородський „Унґварі Козлони", той самий, що перехрещений тепер на „Уй Козлони" так тепер нападає на Українців). Братіслава має ґазет 14, Кошиці 13, Мученець 8, Комарно, Рожнява по 3 і т. д. На Підкарпацькій Руси виходять: в Ужгороді 5, Мукачеві 3, Береґсасі 2. З тих всіх ґазет є 12 дневників, 38 тижневників — всі політичні, решта неполітичні. — Проти такого великого числа мають Славяне зникаючо, мале число преси. А то Словаки всего 5 дневників та декілька тижневників, а Русини лиш 3 тижневники („Вперед", „Свобода", „Руська Нива"). До мадярської преси требаби зачислити також мадярську й кацапську, бо вони грають одну скрипку („Русская Земля", „Карпаторусскій вістник").

ФРАНЦУСЬКА ҐІМНАЗІЯ В ПРАЗІ.

По вакаціях у Празі відкривається французька ґімназія.

ПЕРЕД ОТВОРЕННЄМ СЬОГОРІЧНОЇ СЕСІЇ ЗБОРУ ЛІҐИ НАРОДІВ В ЖЕНЕВІ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 29. серпня. — Нині мало відбутись засіданнє Ради Ліґи Народів під проводом бразилійського амбасадора у Великій Британії, Домісія Да Ґами, але на домаганнє кількох делеґатів се засіданнє ще відложено.

Тимчасом зачали свої наради ріжні комісії Ліґи Народів.

Підкомісія для справ розоружения зачала нараду над справами, які їй передала головна комісія для справ розоружения.

Між іншими справами підкомісія радить над розширенням програми про морське розоруженнє, яке поставлено на недавній конференції у Вашинґтоні.

Фінансова комісія приготовила звіт про ситуацію в Австрії і способи, як їй помогти.

Комісія для перевозових справ дебатує над предложеннями, які їй поручила торічня барселонська конференція.

Бразилійський амбасадор у Великій Британії, Домісіо да Ґама є тепер головою Ради Ліґи Народів на місце д-ра Ґастон да Кунги, бразилійського амбасадора у Франції, котрий буде головою Збору Ліґи Народів, який сього року буде відчинений дня 4. вересня с. р.

Постійним головою Збору ЛіЛґи Народів має бути вибраний сього року Авґустін Едвардс, чілійський посол у Великій Британії.

В той спосіб Південна Америка сього року дістане почесть у проводі Ліґи.

Кромі того, як кажуть, республика Чіле має бути вибрана на другий рік одним з членів Ради Ліґи Народів. В кругах Ліґи є гадка завести для непостійних членів Ради Ліґи Народів черговий вибір, так, щоб одна держава не була в управі задовго, а інша знова зовсім не мала змоги туди дістатись. Сього року, як кажуть, за чергою уступила би з Ради також Бельґія, а на її місце прийшла би Румунія. Також хотять допустити до Ради й одну скандинавську державу.

Ліґа вижидає повороту Арґентини до Ліґи і готова приняти її предложенне, аби держави, що зголошуються в члени Ліґи, були принимані автоматично без голосовання. В той спосіб і Німеччина була би принята ще сього року.

Сесія Збору Ліґи Народів має потривати всього один місяць.

ПОЛКОВНИК ҐАВС У ЛОЙДА ДЖОРДЖА

ЛОНДОН, 29. серпня. — Нині був у британського премієра Лойда Джорджа Американець Едвард М. Гавс, бувший особистий дорадник бувшого президента Вудрова Вилсона і член париської мирової конференції.

Премієр Лойд Джордж сказав йому, що Велика Британія хоче віддати свої довги Америці до останнього цента. Вона, казав премієр, не просить Америку о фінансову поміч, але хоче тільки від неї моральної помочі.

Оба вони головно розмовляли про недавнє минуле.

БРИТАНСЬКИЙ УЧЕНИЙ ЕКОНОМІСТ В ОБОРОНІ НІМЕЧЧИНИ

ГАМБУРҐ, Німеччина, 29. серпня. — Тутешня торговельна палата уладила заграничний тиждень, вчасі якого промовляв тут і звісний британський учений економіст Джан Мейнерд Кайнс, бувший член британської делеґації на мировій конференції в Парижі, котрий опісля видав дві книжки, в яких скритикував та осудив економічну політику сеї конференції, яка стреміла знищити економічно німецький нарід.

Кайнс тут виголосив довшу промову, в якій сказав, щоби Німці не жахались французьких погроз, бо Франція тільки блофує. Вона, казав Кайнс, не може вже тепер пійти війною на Німеччину за „відшкодовання", бо тоді проти неї виступив би увесь світ.

Вкінці він заявився за обмеженнєм „военного відшкодовання", яке аліянти наложили на Німеччину, а якого вона, на його думку, не всилі заплатити.

Німецька публика горячо оплескувала його бесіду, а особливо тоді, як сказав, що Франція своїми военними погрозами лише блофує, та, коли заявився за тим, аби аліянти вже забрали свої окупаційні війска з Німеччини.

НАРАДА „МАЛОЇ АНТАНТИ"

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 29. серпня. — Тут відбулась нарада представників „малої антанти" (Чехословаччини, Румунії, Юґославії). Обговорювано справи, які мають прийти перед Ліґу Народів і справу крізи в Австрії.

Чеськословацький премієр др. Едвард Бенеш заявив по скінченню конференції, що „мала антанта" є тепер тіснійша і сильнійша аніж досі і буде далі продовжати взаїмне співділанне, у вірі, що від неї залежить мир в Середній Европі.

ГЕНРІ ФОРД ПРОТИ ГУВЕРА

ДІТРОЙТ, МИШ., 29. серпня. — Коли Генрі Форд довідався, що міністер торговлі Гувер заявив, що на його думку Форд не потребує замикати своїх великих автомобілевих фабрик, бо подорожіннє угля додасть до ціни його автомобілю всего $1.50, він з обуреннєм спитався, чи Гувер хоче, аби углеві наживники заробили на його покупнях 7 до 10 міліонів долярів.

Форд каже, що він не жартує, але як углева ситуація не зміниться, так замкне свої фабрики і лише в місті Дітройт розпустить домів 75,000 робітників.

Він, каже, не хоче прикладати своїх рук на те, аби наживники вчасі промислової крізи наживали грошем публики.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПАМЯТАЙТЕ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ. - ЖЕРТВИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ДО:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

НА ЧИННУ БОРОТЬБУ ПРОТИ ПОЛЬЩІ-НАЇЗНИЦІ В НАШІЙ ГАЛИЧИНІ.

Українські організації в Злучених Державах заявились за ФОНДОМ НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ — на боротьбу в Галицькій Україні проти ляцької наїзниці.

Сей фонд має бути зложений як найскорше на руки Української Місії у Вашинґтоні, яка сейчас перешле його до президента д-ра Евгена Петрушевича на ужитте його для боротьби проти окупанта в Галичині.

Нема сумніву, що Українці в Злучених Державах приймуть на себе сей обовязок, бо вони знають, що вчасі ляцької окупації лише українська іміґрація в Америці може дати дійсну поміч в активній боротьбі за скинення окупації в Галичині.

Поправді, нема такого свідомого Українця, котрий відмовився би від того обовязку.

Сього можна було сподіватись згори. І се видно по першому почині в Гемтремк, Дітройт, Миш., і по заявах других українських громад в Злучених Державах.

Українці в Америці бачать, що аліянти мають 4 роки для українського народу в Галичині ГАРНІ СЛОВА А ЧОРНІ ДІЛА; що американське правительство, яке (з часу Вилсона) є теж співвинне за неволю і недолю нашої Галичини, мовчить, — і тому не можуть далі спокійно ждати і вижидати терпеливо вирішення долі їх старого краю, бо кождий день спокійного вижидання се рік терпінь і мук їх братів і сестер. Вони бачать се і хотять доложити також і свого діла, свого чину — для боротьби проти ворожої окупації їх краю.

Рідний край може певно числити на поміч братів з Америки в його тепер обновленій боротьбі, яка мусить скріпитись та розширитись.

Наш старий рідний край не заведеться на своїх браттях і сестрах в Америці. Вони зложать ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ на руки їх народнього Правительства Петрушевича.

Може найдуться яничари, які будуть аґітувати проти сеї акції, але се будуть оборонці польсько-московської угоди з Риґи, які раді би на підставі сеї угоди віддати Галицьку Україну під ярмо Варшави, одначе американські Українці, що кинули проклятте на сю злочинну умову з 18. марта, 1921, не підуть за скавулінням яничарів, але за голосом рідного краю і його Правительства.

І зложать ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ та сим робом візьмуть участь в його теперішній боротьбі проти ляцького окупанта.

НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ.

З Бруклина, Н. Й., пишуть нам:

Комітет несення помочі Рідному Краєви в Бруклині, Н. Й., переслав до Місії Галицького Правительства у Вашинґтоні 30. дол. на Фонд Негайної Допомоги та взиває всі другі Комітети і Товариства підперти негайно ту нову а так конечну акцію для Рідного Краю.

Боротьбою добудемо право своє!

Складаймо жертви на Фонд! Підпираймо боротьбу проти Ляхо-Татар!

ІРЛЯНДСЬКА БОРОТЬБА В ГАЛИЧИНІ.

ГРИНЬКО РОС, який дався добре в знаки ляцьким жандармам на Поділлю й Покуттю, винищуючи станиці польської жандармерії, появився несподівано в бобрецькім повіті. Дня 4-го липня с. р. він „сконфіскував" від богатих купців, які їхали зі Стрілиск Нових до Львова, 11 міліонів польських марок, а 11. липня почав „наступ" на польські двори і жандармів.

ЕКРАЗИТ У ДРОГОБИЦЬКІЙ БЕНЗИНАРНІ. Дрогобицька поліція викрила в тамошній бензинарні великий екразитовий набій, який мав служити для якогось терористичного акту.

„ГАЙДАМАЦЬКІ ПРОВОКАЦІЇ". Під таким заголовком подає польська ґазета „Курер Станіславовскі" вістку, що „темні індивіди" підпалили стацію Сопова й перервали телеґрафічні дроти недалеко Кут. Подаючи таку новинку, редакція сеї ляцької шматочки додає, що „гайдамацький елемент використовує безладдє і кризу польського уряду та кпить собі з влади". На думку ляцьких редакторів „тільки сильна рука й терор змусить провокаторів шанувати польську владу".

РОЗБРОЄННЄ ПОЛЯНКИ І СТАВЧАН у львівськім повіті виглядало в дійсности так: Перед двома тижнями урядили собі парубки тих сіл забаву в неділю, підчас якої жандармерія окружила хату й почала в цілім селі шукати за зброєю. Арештовано не 150 осіб, тільки 7, крісів найдено заледви кілька. Підчас ревізії ляцькі жандарми били дівчат, а на арештованих парубків-Українців наложили кантрибуцію. Причин нападу ляцької жандармерії не знає ніхто. Жандарми заявляють, що вони шукали за зброєю тому, що хтось під селом Полянкою стріляв. Підчас самої ревізії не стріляв із селян до поліції ніхто.

ЦІЛИЙ СВІТ ДОМАГАЄТЬСЯ ПРИВЕРНЕНИЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЧИНИ.

ЧОМУ НАЙВИСША РАДА МОВЧИТЬ? — ПОЛЬЩА ГОТОВИТЬ НОВІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ І ПРОТИ МІЖНАРОДНЬОГО ПРАВА. — НОВИЙ ВИСТУП УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ ПЕРЕД ДЕРЖАВАМИ АНТАНТИ.

(Від власного кореспондента).

В Лонодні радив від 25—28. липня сього року Міжнародній Конґрес Мира. На сім конґресі були делеґати з усіх культурних держав світа. Тому можна сміло сказати, що був він **висловом міжнародньої політичної ддумки цілого культурного світа.**

Яку вагу до конґресу привязуваил **державні** чинники міжнародньої політики, видно з того, що анґлійський король прислав конґресови привітне письмо. Се письмо відчитав на конґресі анґлійський міністер просвіти Фішер, який витав конґрес від імени анґлійського правительства.

Конґрес займався питанням господарської відбудови Европи, розоружень, ревізії мирових договорів, а прав націй.

Конґрес розглянув також справу української Галичини, якої представником на конґресі був д-р Степан Витвицький, і на повнім засіданню 28. липня висловив свою думку про сю справу в отсій резолюції:

„Міжнародній Конґрес Мира, маючи на увазі домагання, предложені представниками Єгипту і **Східної Галичини,** висловлює бажанне, щоби **право національного самовизначення було здійснене як найшвидше в тих краях** і в усіх инших, яких політичне становище є неозначене і неоспорене".

Сю резолюцію — коли не числити польських голосів, — приняв конґрес **одноголосно.**

* *

Резолюція Міжнароднього Конґресу Мира є найновійшою заявою в цілім ряді міжнародніх заяв у користь державної незалежности української Галичини.

В статті „Три роки в польській неволі" („Свобода", ч. 156 з 8. липня 1922) я дав огляд усіх міжнародніх заяв у галицькій справі.

З сих заяв виходить ось-що:

Найвисша Рада Мирової Конференції, орґан, в якім заступлені головні держави антанти і який є найвисшим орґаном міжнародньої політики головних держав антанти стоїть на тім, що Східна Галичина є окремою державною територією, що сувереном Східної Галичини є головні держави антанти та що вони і тільки вони мають видати рішенне про правне положення Східної Галичини.

Яке се рішенне має бути, се заявила Найвисша Рада в своїм рішенню з 25. червня 1919, в якім **зобовязалася** перед населенням Східної Галичини дати йому змогу виконати право самовизначення.

Союз Націй, утворений Мировою Конференцією як міжнародній орґан для полагодження міжнародніх справ ухвалою Ради Союза Націй (23. лютого 1921) і загальних зборів Союза Націй (27. вересня 1921) ствердив, що Східна Галичина не належить до Польщі тільки є окремою державною територією, під суверенністю головних держав антанти, і звернувся до головних держав антанти з бажанням, щоб вони як найшвидше полагодили справу Східної Галичини.

Міжнародня Унія Товариств Союза Націй, яка має свої орґанізації (Товариства Союза Націй) в усіх культурних державах світа і являється дуже поважним орґаном міжнародньої політичної думки, заняла на шестій конференції в Празі сього року в справі Східної Галичини те саме становище, що Рада і Загальні Збори Союза Націй, признала Східну Галичину окремою державною територією і висловила бажанне, щоб головні держави антанти як найшвидше управильнили правне положенне Східної Галичини.

Перед тим таке саме становище в справі Східної Галичини заняли окремі Товариства Союза Націй (між ин. анґлійське і французьке).

Вкінці найновійшою міжнародньою заявою в користь державної незалежности української Галичини є висше подана резолюція Міжнародного Конґресу Мира.

Крім того треба взяти на увагу заяви представників окремих правительств інтерпеляції в парляментах, голоси преси, де була висловлена думка, що головні держави антанти повинні привернути Східній Галичині державну незалежність.

* *

Коли все те взяти під увагу, то можна сміло сказати, що цілий культурний світ, — на скільки чи представники держав чи політичної думки забирали голос в справі української Галичини, — стоїть на тім, що українській Галичині належиться державна незалежність.

Хтож має усунути з української Галичини польську окупацію і привернути їй державну незалежність?

Найвисша Рада Мирової Конференції, себто правительства головних держав антанти.

Найвисша Рада уповажнила Польщу заняти українську Галичину, отже Найвисша Рада має право наказати Польщі з української Галичини уступитися.

Найвисша Рада, уповажняючи Польщу заняти українську Галичину, заявила, що се заряджене тільки тимчасове, та що вона дасть населенню української Галичини змогу виконати право самовизначення.

Сею своєю заявою Найвисша Рада **взяла на себе обовязок** усунути з української Галичини польську окупацію і привернути їй державну незалежність.

Таким чином Найвисша Рада має **супроти Польщі право, а супроти населення української Галичини обовязок** усунути з української Галичини польську окупацію і привернути їй державну незалежність.

Чи Польща мусить послухати такого зарядження Найвисшої Ради?

На основі міжнародного права — так!

87-ий артикул Версайського договору постановляє, що **східні границі Польщі означать головні держави антанти.**

91-ий артикул Сен-Жерменського договору постановляє, що суверенні права щодо української Галичини належать головним державам антанти.

Оба сі договори підписала Польща, значить, вона обовязана їх шанувати.

І коли головні держави антанти, користаючи з прав, які їм признають висше наведені договори, розпорядять, що Польща має забратися з української Галичини і шанувати її державну незалежність, — **то Польща мусить такого зарядження головних держав антанти послухати.**

Коли-б не послухала, то зломила би міжнародне право.

В такім випадку головні держави антанти мають дсить сили і способів, щоби **примусити** Польщу шанувати міжнародне право.

З сього виходить, що коли українська Галичина доси стогне в неволі польської окупації, то **сьому винна Найвисша Рада,** себто головні держави антанти.

Головні держави антанти, хоч у цілім ряді заяв признають українську Галичину окремою державною територією, **доси нічого не зробили,** щоби усунути з неї польську окупацію і привернути їй державну незалежність.

Полагодженнє справи української Галичини відкладають вони все на далі й на далі.

Підчас конференції головних держав антанти в Спа в липні 1920 р. здавалося, що справа української Галичини буде полагоджена на міжнародній конференції в Лондоні, яка мала бути склинана для управильнення положення в Східній Европі.

Одначе ся конференція не відбулася.

Опісля, скільки разів сходилася Найвисша Рада, все мала „пильнійші справи", а справу української Галичини відкладала на далі.

В кінці поставлено справу української Галичини на порядок нарад на міжнародній конференції в Ґенуї.

Одначе і тепер сеї справи не вирішено, тільки відложено до часу, коли покажеться, що станеться на конференції в Газі.

Коли конференція в Газі доведе до порозуміння між европейськими державами й Совітською Росією, тоді прийде пора на полагодженнє всіх політичних питань в Східній Европі, отже й на полагодженне справи української Галичини.

Така була думка державних мужів антанти.

Конференція в Газі розбилася.

Щож далі? Доки ще українська Галичина буде стогнати в неволі, польської окупації? Чому Найвисша Рада мовчить?

* *

А тимчасом Польща кує нові кайдани на український нарід, якими збирається прикувати його до польської держави, готовить нове потоптанне міждержавного права.

Я вже доносив, що польський сойм ухвалив перевести в падолисті сього року нові вибори до польського сойму.

Сі вибори збирається Польща перевести також в українській Галичині, щоб сим ствердити, що ся земля є часть польської держави.

Доносив я вже також, що польські посли з української Галичини поставили нагле внесенне, щоби ще сей сойм, значить перед новими виборами, ухвалив „воєводську самоуправу" для української Галичини, бо на сій основі можна буде одержати від держав антанти згоду на переведенне соймових виборів в українській Галичині.

Тепер польські часописи доносять, що також начальник польської держави Пілсудский стоїть на тім, що найперше теперішній сойм має ухвалити „статут для Східної Галичини", а аж тоді можна буде перевести нові соймові вибори.

Кажуть навіть, що в сій цили вибори до сойму мають бути знов відложені.

Треба також звернути увагу на програмову заяву нового польського президента міністрів Новака.

Згадуючи про згадане внесенне польських послів з української Галичини про „воєводську самоуправу", він сказав, що „се був би важний і бажаний вступ до виповнення прогалини, яка істнує в польськім державнім життю і яка в найблизшім часі повинна бути полагоджена".

З великим натиском зазначив новий польський президент міністрів, що польська держава може жити в мирі з сусідами **тільки** „в межах наших теперішніх справедливих границь, які належаться нам і яких жадним способом не дозволимо звузити".

Коли візьмемо на увагу висше згадані артикули 87-ий Версайського договору і 91-ий Сен-жерменського договору, то в сій заяві польського президента міністрів міститься погроза, що Польща готова зломити міжнародне право, коли воно не буде корисне для неї.

* *

Маючи на увазі щораз тяжше положенне української Галичини президент Української Національної Ради д-р Евген Петрушевич звернувся з новим представленнем до головних держав антанти в справі української Галичини.

Се представленне носить дату 25. червня 1922, виказує, що польська окупація перемінила українську Галичину в жерело анархії на в невиносиме пекло недолі українського населення, і ставить до головних держав антанти отсі домагання:

Заборонити Польщі накидуванне українській Галичині виборчої ординації до польського сойму.

Установити міжнародню комісію для тимчасової охорони населення української Галичини перед надужиттями польської окупації.

Приступити в як найблизшім часі до оконечного вирішення державного становища української Галичини як незалежної держави.

Доки головні держави антанти не усунуть з української Галичини польської окупації і не привернуть їй державної незалежности, — повинні бодай утворити таку міжнародню комісію, якої домагається отсе представленне, міжнародню комісію, яка пильнувала би, щоби Польща шанувала державну окремішність української Галичини і права її населення.

Та чи головні держави антанти се зроблять?

Гайдельберг, 11. серпня 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Г., Трентон, Н. Дж. — Буде поміщене сього тижня.

А. Р., Шикаґо, Ілл. — Армія головного отамана Петлюри під проводом ґенералів Павленка й Удовиченка, воювала із „союзниками зброї", ляхами, в обороні Польщі проти російських большевиків довший час, аж до весни минулого року, коли „союзники зброї" підписали (18. марта, 1921) мировий договір з большевиками, а своїх „союзників", себто армію Петлюри **увязнили,** немов армію ворога побитого і побідженого.

Підпис польський на мировому договорі в Ризі припечатав **польську зраду нечувану в історії.**

Яко живий доказ сеї зради не живуть а мучаться страшними муками тіла і духа, **тисячі козаків в польській неволі, в таборах за зелізними кратами, як злочинці,** в Щипюрні біля Каліша, в Польщі.

Там українські козаки, що кров свою проливали **за зрадницю Польщу,** терплять за те, що повірили їй.

СПРОСТОВАННЄ.

В числі „Свободи" з 30. серпня, в жертвах на фонд Федака вмісто Онуфрій Балай, має бути Онуфрій Баляс.

Адм. „Свободи"

НОВИЙ ЛІК НА СУХОТИ.

Французький лікар д-р Рус винайшов новий лік на туберкульозу. Перші проби лічення способом Руса виявили бажаний успіх.

Іван Франко.

НЕВИСПІВАНІ СПІВИ ПОЕТА.

Опівніч. Глухо. Зимно. Вітер виє.
Я змерз. І випало з холодних пальців
Перо. І мозок стомлений відмовив
Вже послуху. В душі глибока павза,
Ні думка, ні чуття ні біль — ніщо
В ній не ворушиться. Завмерло все,
Немов гнилий ставок в гущавині,
Якого темну воду не ворушить
Вітровий подих.
Але цить! Се що!
Чи втопленники з болотного дна
Встають і з хвиль вонючих простягають
Опухлії зеленуваті руки?
І голос чути, зойк, ридання, стогін —
Не дійсний голос, але щось далеке,
Слабе, марне, тінь голосу, зітхання
Чутне лиш серцю, та яке-ж болюче,
Яке болюче!...
„Тату! Тату! Тату!
Се ми, твої невроджені діти!
Се ми, твої невиспівані співи,
Перед гасом утоплені в багнюці!
О, глянь на нас! О, простягни нам руку!
Поклич до світла нас! Поклич до сонця!
Там весело — нехай ми тут не чахнем!
Там гарно так — хай тут не гинем!"

Не вийдете на світло, небожата!
Не вивести вже вас мені до сонця!
Я сам отсе лежу у темній ямі,
Я сам гнию тут до землі прибитий,
А з диким реготом по моїй ґруди
Тупоче, бє моя лихая доля!

І ще раз чути: „Тату! Тату! Тату!
Нам зимно тут! Огрій нас! Лиш дихни
Теплом, що з серця йде, повій весною,
А ми пурхнем, оживемо, заграєм!
Весняним чаром, співом соловейків
Наповнимо твою сумну хатину,
Арабських пахощів на своїх крилах
Нанесемо, коверцем пишнобарвним
Розстелимось під твоїми ногами.
Лише тепла нам! Серця! Серця! Серця"

Деж я тепла візьму вам, небожата?
Уста мої заціпило морозом,
А серце в мене вижерла гадюка.

ПОМОЖІМ ТАКОЖ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ У НАШІМ ЛЬВОВІ

Зі Львова одержали ми з прошенням о поміщенне отсе писмо:

КООПЕРАТИВА СТУДЕНТСЬКА САМОПОМІЧ У ЛЬВОВІ.

В дуже тяжких умовах живе Український Народ. Наша Батьківщина по обох боках Збруча находиться під окупаційними властями, які стараються її економічно закріпостити.

Кождій верстві Українського Народа треба гуртуватися в своїх економічних інституціях, щоб запобігти своїй матеріяльній нужді і сумою змагань поодиноких верств двигнути цілий Народ з економічної руїни.

Українське студентство, свідоме тяжкого положення свого Народу та власних дуже прокрих матеріяльних умовин, оснувало свою економічну інституцію „СТУДЕНТСЬКА САМОПОМІЧ" на кооперативних основах. Воно поставило собі за завданне збірними силами видвигати себе взаїмно з матеріяльної нужди та познакомлюватись рівночасно з ідеями і практикою кооперації, яка одинока може двигнути український Народ під економічним оглядом.

Дійти до сих цілий хоче воно через уладження в столиці Галицької України власного склепу та власної кравецької і шевської робітні, які заосмотрювали би студента в усі найпотрібнійші середники необхідної потреби до життя, через уладжування кредиту найбільше потребуючим, уладжуванє фахових курсів, відчитів і т. п.

Початок трудний. Серед найдейнійшого гурта лучаються недовірки, а то й такі, що раді-б зачате діло в почині знищити. Та мимо предвиджуваних трудностий рішився поважний гурт українських студентів енергійно і послідовно працювати над розвоєм студентської кооперативи, певний того, що серед українського студентства, яке передівсім повинно числити на свої сили, не найдеться ніодин, хто, не розуміючи ваги своєї власної того рода інституції та її завдань, не зложив би бодай одного уділу і не хотів користати з її услуг, як в міру розвою заспокоювати-муть усі його матеріяльні потреби.

Творці сеї молоденької інституції свідомі також і того, що її успішний розвиток у великій мірі залежить від моральної та матеріяльної піддержки Українського Громадянства. Знаючи добре його вповні зрозуміле заінтересованне долею українських студентів, вони сподіваються, що не найдеться ніодин Українець Громадянин, котрий щадничою вкладкою не хотів би причинитись до розвитку кооперативи, яка повинна стати зразковою і давати Українській Суспільности ідейних та практично вишколених робітників на сьому полі.

Ся кооператива зареєстрована у львівському окружному суді яко торговельному під ч. стов. VII, 276 фірм. 522.

ВИСОТА ЧЛЕНСЬКОГО УДІЛУ ВИНОСИТЬ МП. 1,000, А ВПИСОВЕ МП. 100.

Процентова стопа для щадничих вкладок 4%, зглядно для більших сум після умови.

Всякі посилки і писма адресувати:

Студентська **Самопоміч**, Львів, ул. Замірoвича, ч. 20, I пов.

Львів, в маю, 1922.

Др. В. Шурат вр., Др. М. Паньчишин вр., Др. В. Охримович вр., Др. М. Левицький вр., Інж. Юліян Павликовський вр., Др. І. Крипякевич вр.

ПРЕЗИДІЯ НАДЗІРНОЇ РАДИ:

Лев Глинка вр., голова. Дамян Пеленський вр., секретар

ДИРЕКЦІЯ:

Осип Голинський вр. Володимир Горбовий вр.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ В ЕВРОПІ.

Виказ опікунів.

Крім попередно оголошених зголосились опікуни для слідуючих студентів:

Василь Клеман, Аллентавн, Па., для Дмитра Будника, ч. 15; попередно оголошеного студ. Камінського, ч. 88, перебрав його брат Ілько Клеман.

Укр. гр. кат. парохія в Ютика, Н. Й., для Володимира Дубецького, ч. 57.

Товариство Укр. Молодіжи, Ню Йорк, Н. Й., для **Михайла Дуби**, ч. 58.

Братство св. Івана Хрестителя, 292 від. У. Н. С., Дітройт, Миш., для **Михайла Елиїва**, ч. 66.

Українське Робітниче Товариство Могильницта, Ню Йорк, Н. Й., для **Евгена Зюбрицького**, ч. 79.

Укр. гр. кат. парохія в Ром, Н. Й., для **Михайла Ільчишина**, ч. 85.

о. С. Склепкович, Геркімер, Н. Й., для **Івана Лемішки**, ч. 122 і для **Ніни Царгородської**, ч. 230.

Укр. гр. кат. парохія в Литл Фолс, Н. Й., для **Анни Тарасевич**, ч. 214.

Стефан Крутій, Филадел, Па., для **Дмитра Худобяка**, ч. 229.

Дотепер зголосилось опікуни для студентів під чч. 1, 14, 15, 21, 44, 46, 57, 58, 59, 66, 78, 79, 85, 88, 101, 102, 107, 108, 110, 117, 122, 123, 150, 153, 159, 160, 192, 197, 208, 214, 218, 225, 229, 230, 236, 238, та 250. Опікуни для трох студентів ще не подали свого назвиска. **Разом 40 студентів вже має опікунів.**

Українські товариства! Не опягайтесь, а дайте доказ, що розумієте вагу освіти для нашого народу! Виберіть зі спису одного студента та повідомить про се: Ukr. Y. M. & W. Ass'n, New York City, а грошеві посилки прямуйте на адресу скарбника: Walter Yarema, 115 Ave. A, New York City, куди також треба посилати хочби й чайменші одноразові жертви на підмогу українським студентам.

В Ню Йорку, дня 24. серпня, 1922.

ЗА ТОВ. УКР. МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ:
Богдан Каштанюк, голова,
Осип Білоган, писар.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ В ЕВРОПІ

Українці та Українки:

Памятайте, що $5.00 дасть одномісячне удержанне українському студентови в Европі. Причиніться отже до поширення освіти між українським народом. Не вагайтеся, а ще сього дня вишліть отцей витинок на адресу: **Ukrainian Young Men and Women's Ass'n, 30 East 7th Et., New York, N. Y.**

Я (ми) низше підписаний(ні) зобовязуюся(емося) посилати що місяця по $5.00 на удержанне студента(ів) ....

Прошу(симо) уділити нам близших інформацій що до часу та роду студій названого(них) студента(ів).

Імя і назвиско ....

Адреса ....

З ДНЯ.

Комінтерн чи комінтер?

Большевики знані також з того, що запровадили скрізь, де могли, всякі скорочені назви.

Між іншим завели вони назву „комінтерн".

На Україні, як пише один земляк з Києва, спершу гадали, що се жидівське слово і пояснювали собі, що се значить **комісарський інтерес.**

Се не сподобалось комісарам і вони стали пояснювати, що комісарський інтерес по большевицки називався би **комінтер**, а не **комінтерн**, що значить комуністичний (3-ій) інтернаціонал, а не комісарський інтерес.

На се українські селяни відповіли, що одна буква тут річи не зміняє, бо сяк чи так то **комуністичний інтернаціонал — се комісарський інтерес.**

І дійсно, хто-ж се може заперечити!

Хай живе „совєтська Росія"!

У Відні зачала наново виходити „українська" большевицька газетка п. з. „Наша Правда" (там дійсно є лише їх правда, але не людий!).

Та газетка помістила на першому місці велику відозву „комінтерну" (комуністичного інтернаціоналу), в якій від початку до кінця говориться тільки про „совєтську Росію"; докоряється західно-европейським соціялістам за се, що вони заявили перед світом, що большевики запродались европейським капіталістам; а яка кінчиться окликом: Хай живе совєтська Росія!

Газетка видається в українській мові і ніби є органом „комуністичної партії Східної Галичини" (сеї, що підлягає Варшаві, а через Варшаву Москві), а кричить; Хай живе совєтська Росія!

Про Україну ані чичирк!

Таксамо як большевики не згадали про неї в торговельному договорі з Англією, і теж таксамо, як назвали її „Полудневою Росією", коли запродували її скарби німецьким капіталістам.

Московські большевики запродують капіталістам скарби України для комісарського інтересу в Москві, а їх **наймити**, які **яничари**, що пішли Москві на службу, кричать: Хай живе совєтська Росія!

Так все раби і яничари кричали своїм панам, гнучи перед ними спину в сто погибелий.

Але рабство все було рабство, і **раби** все були мерзенні для **людий.**

Послушна яничарська служба.

Тасама большевицька ґазетка подає отсю новинку:

В столиці України.

Харків, місто, яке числить понад пів міліона мешканців, є сьогодня столицею України. Давнійше столицею був Київ, місто більше, але Харків лежить в індустрійнім осередку України, недалеко Донецького Басейну й тому сьогодня сконцентровані в нім всі центральні уряди України, центральні органи Комуністичної Партії України, професійні та кооперативні союзи.

В самім місті і околиці відбувались нераз тяжкі криваві битви з контрреволюційними військами і бандами, але не минуло й півтора року, а міста не спізнаєш, кажуть наші товариші. Більшу частину знищених домів направлено, електричні трамваї знова перебігають Харків, а на улицях кипить оживлений рух.

Очевидно, що тут є яничарська брехня.

Київ був, є і буде столицею України. **Харків є тільки столицею московського большевицького окупаційного „уряду" на Україні.**

Харків також не „лежить в індустрійнім осередку України, недалеко Донецького Басейну". Се радше можна сказати про Катеринослав. Але як Київ так і Катеринослав лежать **дальше від московської границі.** До Харкова близше з Москви і з Калуги, оттому то московські большевики осіли в Харкові, а не в Києві, куди було-б задалеко на випадок потреби гнати московських драпати.

Впрочім, московські большевики самі се казали в 1918 році, але їх слуги, українські яничари, мабуть се Українцям інакше представляти.

Комуніст „доказує", чому Східна Галичина має належати до Польщі.

Як звісно, московський „комінтерн" вважає Східну Галичину за часть Польщі. Він так заявив, наказуючи українським комуністам Галичини підчинятися власті польської комуністичної партії у Варшаві.

Сього большевики не перечать, бо вони самі друкували сей „указ" у своїх газетах.

Тепер же доносять з Москви, що там лідер польських комуністів, **Мархлевський**, мав відчит про те, чому Східна Галичина має належати до Польщі.

У свому відчиті він сказав, що він жив у Східній Галичині, бувши на службі у графа Баденія, і чув, що там говорили по польськи (се певно спровадженi Мазури), отже, казав, людий, що говорять по польськи, не треба відлучувати від Польщі і давати їм окрему державу.

Чи інакше говорив граф Баденi, або чи інакше говорять вшехполяки?

Яка-ж тепер ріжниця між польськими комуністами і вшехполяками?

І що за ріжниця між Яцковими і Твердохлібами, котрі підчиняються пілсудському, а **безіменними галицькими українськими комуністами**, котрі підчиняються Мархлевському?

Одні і другі — варшавське сміття!

Одні і другі яничари!

„Культура" в большевії.

Подають з Москви таку новинку:

„В Москві має розпочатись видавання наукової газети **Современная Культура России**" в чотирох мовах.

Цікаво, хто в тій „науковій" шматі буде писати, коли недавні вісти доносили, що большевики прогнали з Москви і з Петрограду учених і письменників?

Хиба всі ті смаркачі недоуки, що з Ню Йорку повиїздили до Росії на комісарів.

Але всетаки здалось би лишити кількох „буржуїв", щоби бодай справили правопис тих „учених".

А як вже їх „наука" появиться друком і то в чотирох мовах, то певно комедіянти використають їх на своїх виступах в театрах.

Там все йде на міліони.

З Росії доносять, що там буде сеї зими 50,000,00 босих, але, як кажеться, большевицький „уряд" тим не журиться, бо передівсім турбується голодом.

Ну, як би там не було, але поступ є.

Колись в Росії були сотки або тисячі босих, а нині 50 міліонів.

Не тільки рублів має Росія міліони, але також і босих і голодних.

Що поступ, то поступ!...

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Шкільництво на Підкарпатській Руси.

Поки приступлю до загального огляду стану шкільництва Підкарпатської Руси, подам найперше той стан у цифрах, як представляється теперішне шкільництво за часів чеської влади:

Реальні гімназії: 3 — Ужгород, 587 учеників, Мукачово, 221 учеників та Берегова (Берегсас) 474. Дві перші чисто руські, третя має рівнорядні кляси мадярські.

Учительські семинарії: 3 — мужеська в Ужгороді 59 учеників, мужеська в Мукачеві 68 учеників, дівоча в Ужгороді 91 учениць. З них перша церковна — виховує т. зв. дякоучителів.

Торговельні школи: вищі: руська в Ужгороді й мадярська в Мукачові; **нища:** руська в Мукачові.

Руські доповняючі ресминичі: девять (по скінченню народних шкіл учаться ремесла), а то: Ужгород, Мукачово, Березово, Севлюш, Густ, Березноє, Тячово, Свалява, Палянка.

Горожанські: сім: Ужгород, Мукачово, Березноє, Севлюш, Густ, Ясіне й дівоча церковна в Ужгороді. Словацька одна в Ужгороді, мадярські дві: Берегово й приватна Мукачово.

Народне шкільництво поділене на 14 округів, які стоють під управою шкільного інспектора. Ужгородський округ має два інспектори: руський — шкіл 37 руських, і словацький — 28 шкіл словацьких і 27 мадярських.

Інспекторат Велико-Березнянський — 39 руських, 1 слов.

Інспекторат Перечин — 33 руські, 1 словацька.

Інспекторат Мукачово — 47 руських, 2 мадярські, 2 нім.

Інспекторат Ляторичанський — 38 руських, 2 мадярські.

Інспекторат Берегово — 2 руські, 55 мадярських.

Інспекторат Свалева 52 руських, 2 словацькі, 1 мадярська.

Інспекторат іршавсько-довжанський 56 руських, 1 нім.

Інспекторат Волове, 38 рус.

Інспекторат Севлюш 53 руських, 25 мадярських, 3 румунських.

Інспекторат Густ 41 руських, 1 німецька, 1 мадярська.

Інспекторат Тячово 55 руських, 1 мадярська, 2 німецькі.

Інспекторат Солотвина (переходить до Рахова) 28 руських, 1 мадярська, 4 румунські.

Отже усіх народних шкіл є 679, з того 519 руських, 115 мадярських, 32 словацьких, 7 румунських і 6 німецьких.

З них є 286 державних, 385 церковних, 4 монастирські, а 4 громадські. Учительських місць є 1113.

Дітей обовязаних ходити до школи є 132.167, але в 1920 р. ходило тільки коло 60%.

Діточих захоронок для дітей нище шкільного віку є 115, з них 92 руські, 19 мадярських, 2 словацькі, 1 німецька, 1 румунська.

З фахових шкіл є тут керамічна школа в Ужгороді та школа глухонімих в Ужгороді, господарська в Домбоках.

Так представляється чисельно стан шкільництва. Стан зовсім невистарчаючий. Багато шкіл ще із часів війни понищених і до сьогодня не відбудованих. В инших місцевостях школа за мала й учить за мало учительських сил.

До того в деяких школах учено на московській мові, як пр. в гімназії в Мукачові й Ужгороді, семинарії в Мукачові, декуди по селах. Через те відстрашують дітей від школи, бо вони так само „кують" чужу мову, як колись це було з мадярською.

Потішаючим проявом є деяка зміна в гімназіях. А именно дотеперішного директора Ужгородської гімназії, мадяроно-москвофіла Теребешія усунено, а на його місце приходить Українець Андрій Алиськевич, дотепер директор гімназії в Береговi, а колишний директор гімназії в Перемишлі. На його місце йде дотеперішний директор горожанської школи в Ужгороді Михайло Григашій, відомий тут гоґрафер; українофіл. Також до гімназій та инших вищих шкіл приймають нові українські сили.

Такі зміни це наслідки тихої, солідної української праці, яка мусить скорше чи пізніше взяти верх на криком „автохтонів".

З приводу цих змін підняла кацапська „Русская Земля" страшний гвалт на „українізацію" шкільництва, при чім не перебирає в епітетах, починаючи від „сепаратистів", „петлюрівців", а кінчаючи „мазепинцями". За ним підтягає мадяронський „Карпаторусский Вістник". Але нікотрий з них не хоче сказати, що Теребешія усунено за те, що не міг виказатися, як зужив давані йому на ведення інтернату сотки тисячів корон.

По культурно-освітнім зїзді „Просвіти".

Дня 6. липня відбулися в Ужгороді загальні збори товариства церковних учителів в числі понад 80, на яких між иншими становили й фаховими рефератами був і реферат „Учителі й читальні", по якім учители рішили всіми силами ширити й піддержувати читальні, театр, кружки, хори й братства тверезости „Просвіти". Принято резолюції проти корчемних „балів" та за обмежeнням числа корчем.

Загальні збори одноголосно осудили поведення мукачівського конгресу частини товариства державних учителів, о-собливож низькі й хиба лиш партійною ненавистю оправдані напади проти заслуженого педагога й голови товариства церковних учителів о. Авг. Волошина.

Також осудило учительство спосіб боротьби Мукачівського „Карпаті Тутара", котрий своїми особистими нападами на всіх, хто не належить до його партії, премного шкодить народним і культурним інтересам.

Головою товариства вибрано знов о. Волошина.

• • •

Орган „Краєвого Кооперативного Союза" „Кооператива" повитав із нагоди зїзду товариство „Просвіту" та побажав її успіхів, а передовсім у справі заінтересування руського громадянства працею над економічним піднесенням краïни, яке є можливе лиш через кооперативи.

За це напала — як можна було сподіватися — „Русская Земля" та закинула Союзови „ширення української пропаганди" та инші річи, які з кацапської точки не повинен Союз робити.

• • •

Делеґації товариства „Просвіта", яка передала меморіял у справі поборювання алькоголізму та вступлення в члени товариства „Просвіта", заявив епископ Антоній Пап, що він поможе поборювати алькоголізм, але що до вступлення в члени, то він мусить запитати своїх дорадників. Жалкував дуже, що видавництва „Просвіти" є від якогось часу є без „ъ", і радо його хотівби воскресити. Можна сказати певно, що в члени товариства не вступить, бо всі його дорадники, тобто каноніки з капітули, що так завзято держалися „мадярської країни", тепер не є членами товариства, але — як вже згадано попередно — постановлю-ють літературною мовою російську.

Великий поступ.

З початком липня відбулося засідання мукачівської консисторії в Ужгороді. Епископ Пап повитав присутних руською промовою... Потім запросив всіх на обід до себе. Як подає „Свобода", вголошено много бесід, „а всі по руськи". Особливо одушевлено кликали гості „многая літа". Коли оден священик сконстатувавши поступ консисторії в народнім напрямі підняв чарку за добро народу.

ҐАЗОВИЙ МЕТАЛЬ.

Ми знаємо цілий ряд цінких, а один плинний метальрту ть. Істнує однак ще один ґазовий метал. Є ним водень. мінерал з ріжних причин дуже цікавий.

Так як всі металі є важні для нашого промислу і техніки, так водень є (до спілки з киснем і углем) основою господарки цілої природи. Важність водня походить звідси, що він є складником води і тіла кождої живини земної кулі.

В природ не можна водня найти в самороднім стані, бо по перше є він прозорим ґазом, а по друге, як витвориться в деякім місци при гниттю зьвіринного або ростинного тіла. то зараз розходиться у воздусі. Є він впрочім найлекшим тілом зі всіх, які знаємо, тому уходить безперечно в найвисші верстви воздушної атмосфери. (Служить тому до наповнювания бальонів).

Штучно можна одержати той ґаз через т. зв. розклад води електричним током. Оба бігуни ґальванічної батерії лучиться з двома плятиновими бляшками (електродами), влютованими окремо в скляну посудину. В начинє наливаєся воду з незначним додатком сіркового квасу, а над обома електродами уміщує ся дві широкі скляні рурки, виповнені водою. В короткім часі по пропущеню тока появляються на обох електродах численні ґазові баньки. що підносяться в рурках і громадять що раз більш в горішній части та спихають воду в долину, до посудини. Рівночасно замічаємо що в тій рурці, яка лучить з відемним бігуном батерії або катодою, громадиться безперестанно 2 рази більше ґазу, ніж в другій. де є бляшка додатна або анода.

Коли по виповненю ґазом виймемо першу рурку з начиня і невідвертаючи її в долину дном, впровадимо до неї сподом тліючу трісочку, тоді огонь згасне. Ґаз, що нагромадився в сій рурці. не піддержує горіня.

По якімсь часі (як наповниться ґазом і друга рурка) виймім з начиня і другу рурку. виповнену ґазом. Коли до неї впровадимо так само ледви тліючу трісочку, то деревце спалахне незвичайно ясним полумем. Тут видко, нагромадився чистий кисень. Ґаз, що назбирався в першій рурці називаємо воднем. В такий спосіб ми вспіли розложити воду на два складники. З аналізи (розклад хемічно зложеного тіла на складові части називаємо аналізою) води. котру ми при помочи електричного тока перепровадили і яку тому можна назвати електро-аналізою або електролізою, бачимо, що вода є окисом водня. Тут відразу на око бачимо, що до сполуки входить два рази тілько водня як кисня.

Водень є прозорим ґазом, 14 разів лекшим від воздуха. а 16 разів лекшим від чистого кисня.

Водень змішаний з чистим киснем або з воздухом і запалений горить моментально блідо-жовтим полумем. та проявляє при тім експльозийну детонаці і велику масу тепла. Мішанина в одну мить зникає, а на її місци повстає водна пара.

При електролізі води ми запримітили, що розклад води на її первні поступав дужи пиняво, та що той процес коштував нас не мало електричної енерґії. Противно, при злуці тих нервнів, або скажім красше при синтезі води. проявила ся нараз сама з себе велика експльозийна енерґія і велика скількість тепла. Одно і друге сьвідчить про велику хемічну силу, яка злучує водень з киснем. або, як каже звісна вже нам назва, про велике хемічне свояцтво водня до кисня.

Водень даєся також помалу спалювати в той спосіб, що кисня або воздуха не допуститься відразу до змішаня з воднем, лиш постепенно. В тій цили перепускаймо водень, назбираний в ґазовім резервуарі під легким тиском через рурку закінчену вузеньким отвором зробленим з плятини і запалім той ґаз. Покажеся що він зачне спокійно спалюватися. В неличкім віддаленю над полумем тримаймо яку скляну посудину обернену до гори дном. В короткім часі заявляє ся на стінах начиня обильна роса, чим дальше. тим густійша, а наконець зачинають спливати по них краплі чисто води.

Синтеза води даєся перевести не лише з водня і ксиня (або воздуха). але також з водня і з окисів металів. Беріться довгу і досить широку рурку з тяжко топливого скла і насипмо в однім місци до середини спорошкованого, але добре висушеного маґнетита, гематита, чорного окису міди, або взагалі якогонебудь окису металю. Підопрім відтак рурку горизонтально, а оден конець злучім з резервуаром виповненим воднем. Насамперед пустім легку струю водня через рурку, а відтак зачнім огрівати її в тім місци. де находиться порошок. В коротці замітимо, що окис набирає метального блеску, а недалеко від него заявляє ся роса в обильних краплях. Нема сумніву, що окис зредукувався на чистий, блискучий металь, а его кисень злучив ся з воднем на воду.

Водень загущує ся сам в великій скількости в метальній плятині, а в однім рідкім металю паллядію громадиться (або як хеміки се називають, окклюдуєся) в 980-кратнім обемі. Явище се пригадує живо взаїмне аліяжоване або амальґамоване металів.

ПОЛЯКИ СТАРАЮТЬСЯ ЗАКУПИТИ ЗЕМЛІ МЕНОНІТІВ В КАНАДІ.

Польська „Ліберті Ліґ" робила стараняя закупити землї з котрих в коротції мають виїхати Менонїти до Мексіко, і їх заселити Поляками, привезеними з Польщі як також зі Злучених Держав. Однак фінансові засоби сеї „Ліберти Ліґ" поки що дуже малі і колиб Ліґа хотіла свою ціль осягнути то мусілаб хіба затягнути позичку. Так скоро як ся позичка буде зроблена, Саскачеван може сподівати ся великого числа нових польських поселенців на місце Менонїтів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Г. Райдер Геґард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(31)

Беніта дає свою відповідь.

„Дай мені відповідь, Беніто", — промовив Роберт як крізь сон.

„Хиба-ж я не відповіла вже за кілька місяців перед сим? Я кажу раз на завше, що я кохаю тебе. Я не встидаюся казати сього. А тепер мені ніколи балакати, бо я маю спасати свого батька".

„А деж він, Беніто?"

„Він конає в печері, на вершечку скелі. Я злізла звіти крізь потаєнний льох. Чи Матабели ще тут?"

„Тут", відповів він: „Але в них щось сталося. Вартівник, що стереже мене, розбудив мене яку годину тому і сказав, що їх король Лобенгула прислав гінця і що їм треба обміркувати його наказ. Ось через що пощастило тобі прокрастися сюди. В противному разі сі звірі закидалиб тебе своїми стрілами".

„Чи нема в тебе чогось попоїсти?" — спитала вона. „Я... я... вмираю від голоду".

„Вмираєш від голоду, вмираєш від голоду, коли я — дивись, онде холодне мясо, якого я не міг подужати учора ввечері і лишив його Кафірам. Господи! Жожити до того, щоб довелось годувати тебе обгризками, які було призначено Кафірам! Але воно досить смачне, їж".

Беніта взяла мясо руками і жадібно почала його їсти.

Тим часом туман вже розвіявся, і вони побачили картину, від котрої в серце її зразу закралася розпука. Між ними і Бамбатсі було видко багато Матабелів, що сунули до свого табора на берег річки. Їм зовсім перетято дорогу.

„Я боюся, що настав наш кінець", сказала Беніта, вказуючи на Матабелів.

„Еге, щось таке. Але я скажу, що тепер се не має жадної ваги". Він взяв її за руку і додав: „будемо щасливі поки можна, хоч кілька хвилин. Зараз вони будуть тут".

„Що ти таке?" спитала вона „ти полонений?"

„Власне. Вони взяли мене в полон власне в той час, як я розшукував вас. Адже я бував в сих місцях і перше і знав дорогу. Вони збіралися забити мене, коли раптом одному з них прийшло на думку, що я мігби навчити їх, як взяти фортецу. Тимчасом я знав, що ти тут, бо я бачив тебе на шпильочку, а вони думали, що то Дух з Бамбатсі. Я не хотів їм помагати, але, що ти була на світі, то й я не хотів вмирати. Через те я завдав їм роботи, звелівши їм пробивати списами та гострими сокирами дикий камінь. До сього часу вони посунулись на двадцять стіп, лицилося їм се, як я не помиляюся, сто сорок. Нарешті учора їм надокучило працювати коло сього тунелю, і вони знову почали балакати про те, що мене треба забити, як що я не зможу вказати їм ліпшого пляну. Що буде далі, я не знаю, ось вони вже йдуть. Ховайся у фіру, — мерщій!"

Беніта послїхала його і зникла в середині фіри, де Матабели не могли її бачити; звідси вона могла дивитися і слухати. Лава, що наближалася до них, складалася з ватаги та двадцяти душ, що становили його охорону. Беніта відразу пізнала їх ватажка. То був Мадуна, принц королівської крови, якому вона спасла життє. Поруч з ним йшов Зулус з Наталя, погонич волів Роберта Сеймура, що вмів англійську мову і був їм за перекладача.

„Білий чоловіче", сказав Мадуна, „ми одержали вісти від нашого короля. Лабенгула надумав велику війну і потребує нашої допомоги. Він кличе нас назад від тутешньої мізерної справи, наказуючи нам, щоб ми покинули війну з сими боягузами, що поховалися за стіни.

Роберт відповів ввічливо, що він радий чути сі звістки і що він бажає їм щасливої дороги.

„Побажай щасливої дороги самому собі, білий чоловіче", відказав Мадуна суворо. „Ти ще перед нами піде шв оселю „Чорного", до володаря, що зветься Смерть. Білий чоловіче, я обіцяв подарувати тобі життє, як ти покажеш нам, як забратися до сеї фортеци. Але ти глузував з нас, наказавши нам копирсати камінь списами та сокирами. Через се ми мусимо з неславою вернутися до свого короля; але ти маєш умерти. Іди за нами, щоб ми могли спокійно забити тебе і побачити, чи маємо діло зі страхополохом, чи з хороброю людиною".

В сю мить, поки рука Сеймура намацувала револьвера в кишені, Беніта раптом появилася з фіри і прудко вискочила на козла.

„О!" сказав ватаг Матабелів. „Се Біла Дівчина. Але як се вона тут опинилася? Се напевне якійсь чари. Хиба жінка може літати, як птиця?" Всі вони дивилися на неї здивовані;

„Чи не все одно, як я прийшла сюди, ватажку Мадуно?" відповіла вона зулуською мовою. „Але я скажу тобі, чого я сюди прийшла. Того щоб не дати розлити невинну кров і тим способом вратувати тебе від прокляття, яке впалоб на твою голову. Відповідай мені тепер. Хто спас там на горі твоє життє і життє твого брата, коли Макаланги готові були роздерти вас на шматки?

„Ти, господине" — відповів ватажок, підносючи свого списа на знак привітання.

„А що ти мені обіцяв тоді, принце Мадуно?"

„Дівчино високого роду, я обіцяв дарувати тобі життє і все твоє майно, як би ти опинилася в моїх руках".

„Хіба ватаг Амандабелів, в жилах котрого тече королівська кров, бреше як який з рабів Макалангів? Мадуно, ти обіцяв мені не одне, а два життя, а також і добро, що належить обом. Спитай свого брата, який чув твої слова".

„Усе було так, як каже дочка білих ворогів", відповів чоловік, до котрого вона звертала-ся.

„Ти чуєш?" — казала Беніта далі. „Ти обіцяв мен два життя. Тепер виконай свої заприсягання і йди собі геть і дай нам спокій".

Мадуна таки вагався.

„Я мушу сказати про все королеви", сказав він. „Хто се такий сей білий чоловік, щоб ми мали дарувати йому його життє? Я дарую тобі твоє життє і життє твого батька, але не життє сього білого, який піддурив нас. Як би він був твій брат чи батько, то то була-б зовсім инча річ".

„Мадуно", відказала вона, „хіба такі жінки, як я, живуть в одній фірі з чужим чоловіком? Ві нмені більше, ніж брат, або батько. Він мій чоловік і я жадаю, що ти дарував йому життє".

„Пані", сказав Мадуна, „ти переконала мене. Я дарую тобі життє сеї білої лисиці, твого чоловіка, і сподіваюся, що він не обманить тебе так, як він обманув нас. Я дарую тобі його і все, що йому належиться. Тепер скажи, чи не треба тобі ще чого?"

„Еге" відповіла Беніта спокійно, „в вас доволі волів, яких ви набрали у других Макалангів. Моїх волів усіх поїджено і мені нічого запрягати у фуру. Я прошу подарувати мені з двайцять, та ще дві корови з молодими телятами, бо мій батько заслаб там на горі і йому треба молока".

„Дайте їй! Дайте їй!" крикнув Мадуна. „Дайте їй і дайте добрих, поки вона ще не попрохала в нас також наших списів та щитів".

Його люде зараз пішли і незабаром пригнали їм кілька коров та волів.

Тим часом історія Беніти, білої чарівниці, якої вони не могли забути і яка злетіла якимсь невідомим способом з вершечка конуса у фіру, встигла вже розповсюдитись серед Матабелів. Вони також знали, що вона спасла їх ватажка від Макалангів. Через се, проходячи поприні неї лавами і співаючи свої пісні на Макалангів, які стояли на мурах і дивилися на них, вони підносили до гори свої списи, вітаючи молоду дівчину, що стояла на фірі.

Нарешті вони всі зникли з очей, крім Мадуни, хлопця-чабана та двох сотень людей. Мадуна наблизився до Сеймура.

„Чуєш ти, лисице, що заставила нас рубати ґранітову скелю", — сказав він злістно. „Ти перехитрив нас на сей раз, але як ти попадешся мені на очи ще колись, то тобі буде кепсько".

Мадуна з призирством одвернувся від нього і забалакав до Беніти.

„Я йду геть", сказав він, „і ти не маєш чого боятися в сій подорожі: ти не зустрінеш більше і одного Матабела. Чи не скажеш ти мені ще чого, Прекрасна, з язиком мягким, як масло, і з розумом гострим, як криця?"

„Еге", відповіла Беніта. „Ти добре обійшовся зо мною, і в подяку я побажаю тобі щастя. Ось що ти перекажи твойому королеви від імени Білої Чарівниці, з Бамбатсі. Хай він не зачіпає більше моїх слуг Макалангів і лишить в посіданню стародавньої фортеци, а також хай не підносить більше списа на Білих Людий, бо нещастя, про які казав Молімо, впадуть на його голову".

А!" закричав Мадуна, „тепер я розумію, як ти злетіла з шпиля гори у фіру сього чоловіка. Ти зовсім не біла жінка, а сама Чарівниця з Бамбатсі. Я вітаю тебе і дякую за життє і щастє, яке ти нам дарувала і яке обіцяєш. Прощай".

Він подався геть на чолі своєї сторожі, і Роберт та Беніта зісталися самі, як що не лічити трьох зулуських челядників та скотини.

Тепер Беніта заллялася слізми і впала на груди свого коханого. Але хутко вона отямилась і визволилася з його обіймів.

„Я погана самолюбка", сказала вона. „Як могла я бути така щаслива, коли мій батько вже умер, або десь умерає? Ми мусим зараз йти".

„Йти куди?" спитав здивований Роберт.

„На вершечок гори, звідки я прийшла. Ой, будь ласка не затримуй мене розпитуванням".

„Чи не краще булоб нам гукнути до Макалангів, щоб вони пустили нас до фортеци?" запропонував Роберт.

„Ні, ні. Вони ще подумають, що я дійсно Чарівниця з Бамбатсі, поява котрої завше віщує нещастє. Крім того ми не зможемо вилізти на верхню стіну. Ми підемо моєю дорогою, взявши з собою двох людей з ліхтарями, як що ти їм доймаєш віри. Хлопець може лишитися тут і пасти скотину".

За три хвилини згодом вони вже йшли, або краще сказати, бігли, в супроводі двох Зулусів, повздовж річки Замбезі.

„Чого ти не поспішаєш? спитала вона нетерпляче. „О, вибач мені, адже ти кульгаєш. Роберте, через що ти почав кульгати і як се ти лишився живий?"

„Дуже просто, Беніто: я живий, бо не вмер. Коли Кафір узяв у мене дзигарка, то я був тільки непритомний, от і край. Потім сонце повернуло мене знову до життя і на мене наскочили якісь тубольці, досить добрі люде, хоч я не розумів їх одного слова. Вони зробили мари з гиляк і несли мене багато миль до своєї оселі. Я дуже мучився, бо в мене було переломлене бедро. Кафірський лікар вправив мені по свойому ногу; вона тепер коротша на один цаль ніж друга, але ліпша така, як ніяка. Я вилежав в них цілих два місяці. Минув ще місяць, поки я доплентавсь до Наталя, де я купив коняку. Решту можна росповісти в двох словах. Довідавшись, що мене вважають за мертвого, я подавсь на фарму твого батька, а в Руі-Кранцу стара Саллі повідомила мене, що ви поїхали шукати той самий скарб, за який я оповідав тобі на „Занзібарі". Отже я подавсь по ваших слідах, зустрів челядників, що вертали до дому, і вони розповіли мені усе про вас; нарешті, після багатьох авантур, я тоїхав до табора наших приятелів Матабелів. Вони хотіли мене забити, але в сю мить ти зявилася на тім вершечку скелі, сяючи як... янгол! Я певен, що то була ти; Але Матабели уявили собі, що то зявився Дух з Бамбатсі. Се відтягло їх увагу, а крім того, я тобі вже казав, що вони тямили собі, що я інжінер. Решту ти знаєш".

В сей час вони дійшли до очеретів і їм далі доводилось йти по одному. Трошки згодом Беніта побачила над собою рослину, що пустила корінне в щілину скелі. Пошукавши трохи, вона знайшла поломаний очерет, що назначував місце де була схована непомітна діра в скелі і ліхтар.

„Тепер", — сказала вона „засвітіть свої свічки і, як побачите крокодила, стріляйте!"

(Конець буде).